

Strategi for individuelt tilrettelagt opplæring (ITO) - kunnskapsgrunnlag til høring

1. Bakgrunn

I 2022 ble det igangsatt en helhetlig gjennomgang av spesialundervisningen i Osloskolen, som synliggjorde utfordringer med å tilrettelegge for en inkluderende opplæring for elever med vedtak om individuelt tilrettelagt opplæring (ITO, tidligere spesialundervisning). Denne strategien skal følge opp gjennomgangen, og gi retning for Osloskolens videre arbeid med å sikre elever med omfattende behov for tilrettelegging et godt tilrettelagt opplæringstilbud.

Omfanget av elever med vedtak om ITO i grunnskolen i Oslo har vært relativt stabilt de siste årene. Andelen av disse elevene med omfattende hjelpebehov, særlig innenfor autismespekteret, har imidlertid økt kraftig. Dette er en utvikling i Oslo, nasjonalt og i resten av den vestlige verden. Tall fra Folkehelseinstituttet (FHI:2025) viser en markant økning i omfang av barn og unge med autismediagnose og ADHD i Norge de senere år.

Veksten i omfang av elever med omfattende behov for hjelp og støtte stiller store krav til skolenes evne til å tilrettelegge slik at disse elevene får en opplæring i samsvar med deres rettigheter og behov. Forskning og utredningsarbeid peker blant annet på at manglende kompetanse, bygningsmessige utfordringer, utfordringer knyttet til finansiering, og samhandlingsutfordringer mellom skole, PPT og spesialisthelsetjenesten kan hindre en inkluderende opplæring for elever med ITO.

2. Mål

Det overordnede målet for strategien er at alle elever med vedtak om ITO skal få et inkluderende og godt opplæringstilbud i skolen. De fleste elever med vedtak om ITO i Osloskolen får opplæring på nærskolen. Et sentralt mål i strategien er at enda flere elever med vedtak om ITO skal få et godt opplæringstilbud i et inkluderende fellesskap på nærskolen. For noen elever vil inkludering i et fellesskap i et byomfattende tilbud være det beste alternativet. Osloskolen skal derfor også videreutvikle og øke kapasiteten i byomfattende tilbud.

3. Avgrensning

Strategien vil være retningsgivende for tilrettelegging av opplæring for alle elever med vedtak om ITO i grunnskolen i Oslo, men vil primært rette seg mot elever med *omfattende tilretteleggingsbehov*, her forstått som elever som kvalifiserer til særskilt elevpris, og elever med andre vansker og helhetlige behov for individuell tilrettelegging. Bakgrunnen for en slik avgrensning er en tilbakemelding i spesialundervisningsgjennomgangen om at skolene opplever det som særlig utfordrende å tilrettelegge for et godt opplæringstilbud for elever med omfattende/helhetlige behov for tilrettelegging.

En del elever med vedtak om ITO har store helse- og omsorgsbehov og behov for koordinert hjelp og støtte fra flere tjenester – omtalt blant annet av Kommuneorganisasjonen KS som

«yngrebølgen». Strategien vil derfor også omhandle utfordringer, ansvarsfordeling og samhandling mellom ulike instanser som bydel, skole og spesialisthelsetjeneste.

4. Rett til individuell tilrettelegging og individuelt tilrettelagt opplæring (ITO)

Alle elever har rett til å gå på nærskolen, jf. opplæringsloven § 2-6. Hovedregelen er videre at opplæring skal gis i klassen, jf. opplæringsloven § 14-2. Elever som ikke har, eller ikke kan få, tilfredsstillende utbytte av det ordinære opplæringstilbudet, har rett til *individuelt tilrettelagt opplæring (ITO)*, jf. opplæringsloven § 11-6. Vurdering av hvorvidt eleven har tilfredsstillende utbytte av opplæring baserer seg på elevens mestrings- og funksjonsnivå, og forutsetninger for læring og utvikling sett opp mot kompetansemålene i læreplanene. Før et eventuelt vedtak om ITO fattes, skal det foreligge en sakkyndig vurdering som viser om eleven har behov for ITO, og hvilket opplæringstilbud som bør gis.

Rett til ITO, sammen med rett til *personlig assistanse og fysisk tilrettelegging*, og *rett tekniske hjelpemidler og mobilitet*, utgjør samlet de rettighetene elever har til *individuelt tilrettelegging* etter opplæringsloven § 11-2.

5. Inkluderende opplæring - føringer, prinsipper og erfaringer

Inkludering i barnehage og skole handler om at alle barn og elever skal oppleve at de har en naturlig plass i fellesskapet (Meld. St. 6 2019-2020). Læringsmiljø og inkluderende praksis henger tett sammen. Et inkluderende læringsmiljø tilpasses mangfoldet av elever, og gir alle reell mulighet til å delta i det faglige og sosiale fellesskapet. Statped (2022) fremhever at inkludering er å legge til rette for:

- Fysisk tilgang til klassens/ gruppas fellesskap
- Mulighet til å bidra inn i fellesskapet
- Mulighet til å si sin mening om egen opplæring
- Deltakelse i læringsaktiviteter
- Deltakelse i det sosiale fellesskapet
- Sosialt og faglig læringsutbytte for alle

Nordahl m.fl. (2018) påpeker at inkludering ikke nødvendigvis handler om at alle elever alltid skal undervises av de samme lærere og befinne seg i samme rom, men snarere om meningsfull deltagelse og en opplevelse av tilhørighet. Inkludering kan handle om faglig/ pedagogisk inkludering (deltagelse i faglige/pedagogiske aktiviteter med et utbytte), sosial inkludering (deltagelse i fellesskap med andre), og psykisk inkludering (barn og unge opplever at de er inkludert (Nordahl:2015)).

Retten til en inkluderende opplæring er forankret i overordnet del av læreplanverket og opplæringslovens bestemmelser. Norsk skole er videre forpliktet av internasjonale konvensjoner og avtaler som understreker alle elevers rett til opplæring i et inkluderende skolemiljø. I FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD) slås det fast at alle har krav på en utdanning uten diskriminering og som gir alle de samme mulighetene. *Salamanca-erklæringen* (Salamanca Statement and Framework for Action on Special Needs Education), vedtatt på UNESCOs verdenskonferanse om spesialundervisning i Salamanca i 1994,

legger viktige føringer for prinsippene som legges til grunn for oppfølging av elever med særskilte behov i Norge, og de 91 andre landene som har undertegnet erklæringen. Et hovedprinsipp i erklæringen er at ordinære skoler skal være inkluderende og tilrettelegge for alle barn, uavhengig av funksjonsnivå.

Utfordringer knyttet til å sikre en inkluderende opplæring for elever med vedtak om ITO er godt dokumentert i en rekke utredninger og forskningsrapporter. Manglende spesialpedagogisk kompetanse på skolene, at tiltak blir satt inn for sent og at sentrale støttetjenester som PPT oppleves å være for lite tilgjengelig for praksisfeltet, fremheves ofte som utfordringer.

Ekspertgruppen for barn og unge med behov for særskilt tilrettelegging (Nordahl m.fl:2018) peker på at for mange barn med særskilte behov tas ut av fellesskapet og blir møtt av ansatte uten tilstrekkelig kompetanse. Det blir også pekt på at sentrale støttetjenester som PPT bruker for mye tid på sakkyndighetsarbeid og at dette går på bekostning av tjenestens kapasitet til å gi direkte støtte til elever og ansatte i skolen. *Meld. St. 6 (2019–2020): Tett på – tidlig innsats og inkluderende fellesskap* bygger videre på hovedfunnene i ekspertgruppens rapport, og uttrykker tydelige ambisjoner om tidlig innsats, en mer inkluderende opplæring og at kompetansen skal komme tettere på praksis. *NOU 2020:1 Tjenester til personer med autismespekterforstyrrelser og til personer med Tourettes syndrom*, påpeker en rekke utfordringer knyttet til oppfølging av elever med autisme og Tourettes i skolen, blant annet manglende kompetanse hos ansatte og utfordringer i samhandling mellom kommunens tjenester og spesialisthelsetjenesten.

Det er få som vil si seg uenig i at skolen skal legge til rette for en inkluderende praksis. Å omsette et mål om inkludering til god praksis i klasserommet kan imidlertid være utfordrende. Øen (2021) understreker at det er en tydelig sammenheng mellom hvordan ansatte på skolen tenker og snakker om inkludering, og hvorvidt skolens praksis er inkluderende. Forståelsen av begrepene inkludering og særskilte behov kan også variere, eksempelvis på bakgrunn av nærhet til praksisfeltet (Keles et. al:2023). Arbeid med holdninger og felles forståelse av inkluderingsbegrepet bør derfor anerkjenne kompleksiteten, utfordringene og dilemmaene praksisfeltet står overfor i det daglige (Øen: 2021).

I arbeidet med strategien har byrådsavdelingen innhentet erfaringer og innsikt fra blant annet Aarhus og København kommuner, som over flere år har jobbet med å etablere en felles tverrpolitisk enighet om en helhetlig strategi for hvordan kommunen skal jobbe for å legge til rette for at flere elever kan inkluderes i positive fellesskap på nærskolen. Til tross for at utgangspunktet i Danmark er et mer segregert skolesystem, hvor en høyere andel elever går i tilrettelagte tilbud, har det vært interessant å erfare hvordan de to kommunene har jobbet systematisk med å forankre og implementere en helhetlig strategi om inkludering i skolen, med bred oppslutning i sektoren og på tvers av politiske skillelinjer.

København Kommune har lansert en omfattende satsning kalt “mangfoldige børnefællesskaber” som skal styrke inkludering og fellesskap i både skoler og barnehager. Satsingen har fått tverrpolitisk oppslutning. Målet med satsingen er å skape “skoler, der kan mere for flere”. Utgangspunktet er en felles forståelse for at en inkluderende undervisningspraksis gir bedre opplæring for alle elever, uansett utgangspunkt og tilretteleggingsbehov. København kommune viser blant annet til en rapport fra VIVE - Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd: 2022) som peker på at det kan se ut til elever med særlige behov som får sin opplæring

i en ordinær klasse har høyere sannsynlighet for å fullføre et opplæringsløp. Det vises videre til at en inkluderende praksis bidrar til at elever uten støttebehov blir mer inkluderende og positive til mangfold, og at en inkluderende praksis også kan ha positive virkninger på alle elevers læring (Graham et.al: 2020).

Gjennom satsingen “bredere børnefelleskaper” er Aarhus kommunes mål å skape mer inkluderende og trivselsfremmende miljøer for barn og unge – både i barnehager og skoler. Sentrale mål med arbeidet er blant annet at flere elever med spesialpedagogiske behov skal få et tilbud på en skole i nærmiljøet, og å sikre at PPT jobber tettere på praksisfeltet. Aarhus kommune har to skoler med Nest-klasser, som er ordinære klasser hvor undervisningen er tilrettelagt etter spesialpedagogiske prinsipper, og hvor en del av elevene har en autismediagnose. Utgangspunktet for Nest-klassene er at en organisering av undervisningen som er bra for elever med autisme er bra for alle elever. Det legges blant annet vekt på positiv tilbakemelding, sosial læring, forutsigbarhet og struktur i undervisningen. Hver klasse har to lærere (en lærer og en spesialpedagog). Aarhus har hentet modellen fra New York som benytter denne på rundt 100 skoler. Modellen er utviklet skolemyndighetene i New York i samarbeid med New York University Nest-klassene i Aarhus er evaluert, og erfaringene er gode.

6. Psykiske plager, funksjonsutfordringer og diagnoser - utviklingstrekk

De senere år har det vært en betydelig økning i omfang av barn og unge med psykiske plager, funksjonsutfordringer og diagnoser i Norge og globalt. FHI (2025) fremhever to utviklingstrekk som særlig fremtredende:

- Andelen unge, og unge voksne som rapporterer om høyt nivå av *psykiske plager* har økt de siste tiårene, særlig knyttet til angst og depresjon.
- En økning i andelen av unge som blir diagnostisert med *psykiske lidelser og nevroutviklingsforstyrrelser*.

Med *psykiske plager* siktes det her til plager som engstelse, nedstemthet og uro. Ensomhet, skolerelatert stress og søvnvansker fremheves som sannsynlige årsaker til økningen i psykiske plager barn bar og unge. *Psykiske lidelser* omfatter ulike diagnoser som angst, depresjon, schizofreni og bipolar lidelse (FHI: 2025). *Nevroutviklingsforstyrrelser* er en gruppe tilstander som påvirker hjernens utvikling. Det fører til utfordringer i hvordan man lærer, kommuniserer og samhandler med andre. De vanligste *nevroutviklingsforstyrrelsene* er ADHD, Tourettes syndrom og Autisme.

Økningen i omfang av barn og unge med nevroutviklingsforstyrrelser er stor. Omfanget av barn mellom 2 og 5 år med autismediagnose i Norge er nesten firedoblet for gutter og femdoblet for jenter siden 2010 (FHI: 2025). Omfanget av autisme er betydelig høyere blant barn til foreldre med utenlandsk bakgrunn og barn til foreldre med lav inntekt. Det er betydelige geografiske forskjeller i omfang av autismediagnoser, men forekomsten har økt i samtlige fylker, med unntak av Telemark og Vestfold. Søkemønsteret til byomfattende tilbud til elever med autisme, understreker geografiske forskjeller også innad i Oslo. Av 240 nye søkere til byomfattende tilbud til elever med autisme i 2025, var over 100 av disse fra Groruddalen. På bydelsnivå var det flest søkere fra bydelene Stovner og Alna, etterfulgt av Nordstrand, Søndre Nordstrand, Gamle Oslo, Østensjø, Grorud og Bjerke.

Når det gjelder forekomst av ADHD, så har andelen barn og unge som får denne diagnosen økt kraftig etter 2018. Økningen blant tenåringsjenter (13-17 år) er tredoblet i perioden 2010 – 2022, og doblet for gutter i alderen 6-12 år i samme periode. Landssnittet for ADHD diagnoser i perioden 2010-2022 økte fra 0,4-0,74%. Samtlige fylker i Norge, med unntak av Vestfold, har en økning i omfang. Oslo ligger under landsnittet i omfang, med en økning i perioden 2010 – 2024 fra 0,24-0,53%.

7. ITO i Osloskolen – rammer og organisering

Byomfattende tilbud

Selv om opplæringsloven ikke stiller noen krav til at skoleeiere skal gi et tilbud i spesialskoler og spesialgrupper, har Oslo kommune et begrenset antall plasser i spesialskoler/spesialgrupper for elever med omfattende behov for fysisk og spesialpedagogisk tilrettelegging. Det er foreldrene eller andre som har omsorgen for eleven som bestemmer om de ønsker å søke om skolebytte for eleven fra nærskolen til en spesialskole eller spesialgruppe. Ingen elever kan pålegges undervisning i et byomfattende tilbud. Foresatte kan heller ikke kreve et slikt tilbud. De generelle kravene for å få plass på en spesialskole eller i spesialgruppe er at eleven har bostedsadresse i Oslo, og har en sakkyndig vurdering fra PPT som anbefaler individuell tilrettelegging i alle fag og timer.

Det er opprettet byomfattende spesialgrupper/-avdelinger tilrettelagt for elever med ulike funksjonshemninger, sosiale-emosjonelle vansker, autismespekterforstyrrelse og lærevansker ved 57 grunnskoler. Nedenfor følger en oversikt over de åtte spesialskolene som gir et tilbud på grunnskolenivå. Skolene gir et tilbud til elever med spesifikke diagnoser og vansker, som har behov for individuell tilrettelegging i alle timer og i alle fag:

- *Haukåsen skole* har helhetlig tilbud til elever med nevrologisk betingede vansker og elever med multifunksjonshemming i hele det 13-årige skoleløpet. Skolen har i tillegg en aktivitetsskole med begrenset kapasitet.
- *Nordvoll skole* er en byomfattende skole og landets eneste spesialskole for elever med autisme. Skolen har plass til 72 elever med autismespekterdiagnoser i hele det 13-årige skoleløpet. Elevene er fordelt på 11 aldersblandede baser. Skolen har i tillegg en aktivitetsskole med begrenset kapasitet.
- *Ullevålsveien skole* er en byomfattende spesialskole for elever med generelle lærevansker fra 4.-10. trinn. Skolen har i tillegg en aktivitetsskole med begrenset kapasitet.
- *Elverhøy skole* er en byomfattende spesialskole for elever i 1.-4. klasse med språk- og sammensatte lærevansker.
- *Vestre Aker skole* er en byomfattende spesialskole for elever på ungdomstrinnet med sosiale og emosjonelle vansker. Skolen har 30 elevplasser tilknyttet det faste skoletilbudet og 10 korttidsplasser.
- *Voksentoppen skole* er en spesialskole for elever fra 8.-10. trinn. Elevgruppen er en sammensatt gruppe med ulike utfordringer innenfor psykisk helse og/eller sosiale og emosjonelle vansker.

- *Lønnebakken skole* er en spesialscole for elever med autismediagnose i hele det 13-årige skoleløpet, og sosiale og emosjonelle vansker for elever på 1.-10.trinn. Skolen har i tillegg en aktivitetsscole med begrenset kapasitet for elever med autismediagnose.
- *Brusetkollen skole og ressurscenter* har utfordrende atferd som sitt spesialområde. Skolen har 16 elevplasser for elever på 3. - 7. trinn, og korttidsplasser for 7 elever.

I tillegg til de 8 byomfattende spesialscolene og spesialgruppene, har Oslo kommune også følgende særskilte tilbud:

- *Sykehuskolen og Nordre Aker skole* gir opplæringstilbud til elever som er pasienter på sykehus. Opplæringen gis i nært samarbeid med elevens nærscole.
- *Vetland skole og ressurscenter for tegnspråklige elever* er en byomfattende skole som tar imot elever fra hele Oslo samt nærliggende kommuner.
- *Sollerudstranda skole* er en praktisk rettet ungdomsscole for elever som har behov for en mer praktisk tilnærming til undervisningen.
- *Sedsvoll skole* gir korttidstilbud på 12 uker med internat for elever med sosiale og emosjonelle vansker.

PPT – organisering og oppgaver

Pedagogisk psykologisk tjeneste (PPT) i Oslo sitt ansvarsområde omfatter om lag 69 200 elever i grunnskolen, fordelt på 151 kommunale skoler, og 16 private og statlige skoler. I tillegg kommer private og offentlig videregående skoler og voksenopplæringscenter. Tjenesten har om lag 280 ansatte/269 årsverk, fordelt på tre avdelinger (PPT grunnskole, PPT barnehage og videregående, PPT kompetanseenheter og logoped). I 2024 ferdigstilte PPT 4906 sakkyndige vurderinger, og gjennomsnittlig saksbehandlingstid var 76,6 dager.

Henvisningsmengden til PPT de senere år har vært stabil, men sakene er ofte mer komplekse og krever høyere grad av samarbeid med bydelens tjenester og spesialisthelsetjeneste. Dette kan eksempelvis gjelde saker om ufrivillig skolefravær, hvor de bakenforliggende årsakene kan knytte seg til ulike psykiske vansker eller autismediagnose, og hvor behovet for samhandling og koordinering mellom bydelens tjenester, spesialisthelsetjeneste, PPT og skole er stort.

PPT har i henhold til opplæringsloven to hovedoppgaver, som både knytter seg til å ivareta rettighetene til enkeltbarn og til å bidra i det systemrette arbeidet på scolene:

Den pedagogisk-psykologiske tenesta skal samarbeide med og støtte scolane i det førebyggjande arbeidet for å gi eit inkluderande opplæringstilbod til elevar som kan ha behov for tilrettelegging av opplæringa. Tenesta skal

a. støtte og rettleie scolane i å greie ut behov for tilrettelegging av opplæringa og i å setje inn tiltak så tidleg som mogleg når det trengst

b. hjelpe til med kompetanseutvikling og organisasjonsutvikling slik at opplæringstilbodet blir så inkluderande og godt tilrettelagt som mogleg

Der lova eller forskrift til lova krev sakkunnig vurdering, er det den pedagogisk-psykologiske tenesta som skal utarbeide vurderinga.

PPT skal utarbeide sakkyndige vurderinger når loven krever det, og tjenesten skal bidra til kompetanse- og organisasjonsutvikling i barnehager og skoler, for å forebygge vansker og utvikle inkluderende læringsmiljøer. En nøkkelstruktur i PPTs arbeid er skolens ressursteam (R-team), der PP-rådgiver deltar sammen med rektor og pedagogisk personale. R-teamet skal sikre tidlig innsats, felles vurdering og koordinert oppfølging.

Ny opplæringslov tydeliggjør forventningen om at PP-tjenesten skal bistå skolene i arbeidet med kompetanse- og organisasjonsutvikling. PPT, avdeling kompetanseenheter og logopediske tjenester (PKL), gir omfattende veiledning og støtte til skolene for å sikre elevene et best mulig tilrettelagt opplæringstilbud. Avdelingen har en seksjon som tilbyr veiledning og støtte til barnehager og skoler for barn og elever innen autismespekteret, og en seksjon for sosial og emosjonell læring (SEL), som tilbyr veiledning og støtte knyttet til utfordring med selvregulering, samhandling og utfordrende atferd. PPT avdeling grunnskole veileder systemisk rundt enkeltelever. Skoleåret 2024/2025 er det registrert 241 veiledningsoppdrag, fordelt på 13 ulike saks kategorier, blant annet fravær, konsentrasjon/ oppmerksomhet, sosiale og emosjonelle utfordringer og oppfølging av skolestartere.

Tjenesten er videre involvert i rekke utviklingsarbeid som skal bidra til innsikt og økt kompetanse ute i skolene knyttet til spesialpedagogikk og inkluderende praksis. Dette gjelder blant annet:

- *FMT-opplæring (Forebygging, mestring, trygging)*: For å styrke kompetansen til ansatte i skolene i forebygging og håndtering av elever som utøver vold og trusler gir UDA og PPT kurs til alle ansatte i Oslo skolen.
 - *Forskningsprosjektet Tuning into Kids* – i skolen er et kompetansehevings- og veiledningsprogram som skal gjøre lærerne bedre rustet til å møte elevenes emosjonelle behov og utfordringer. Prosjektet er et samarbeidsprosjekt mellom Utdanningsetaten, Helseetaten, bydelene og Universitetet i Oslo.
 - *Kartlegging av tilretteleggingsbehov for elever med autisme*: PPT, har sammen med UDA, avdeling for skoleanlegg og divisjon for grunnskole, utarbeidet et verktøy for å kartlegge skolers tilrettelegging for elever med autisme, både knyttet til kompetanse og fysisk tilrettelegging.
 - *SOBAS og PIPPI* er to omfattende utviklingsarbeid hvor det undersøkes hvordan PPT, barnehageeier og skoleeier kan bidra til et mer likeverdig tilbud til barn og elever med autismespekterforstyrrelse.
 - *CLASS i skolen*: observasjonsverktøyet CLASS er testet ut er ved fire skoler, og erfaringer er at verktøyet bidrar til å styrke skolens arbeid med undervisningskvalitet og inkluderende praksis.
1. *Systemarbeid og analysekompetanse*: Målet med arbeidet er å utvikle verktøy som kan styrke analysekompetanse oppfølging av elever med høyfrekvente vansker og behov.
 2. *Styrket veilederkompetanse*: Som en del av Kompetanseløftet for spesialpedagogikk og inkluderende praksis har PPT i partnerskap med Høgskolen i Østfold igangsatt et utviklingsarbeid skal styrke pp-rådgivernes veiledningskompetanse, og sikre en enhetlig og systematisk veiledningspraksis som treffer skolens behov.
 3. *Elever i spesialgrupper med psykisk utviklingshemming*: 13 skoler deltar i nettverk for pedagoger og ledere som arbeider i byomfattende grupper for elever med psykisk utviklingshemming.

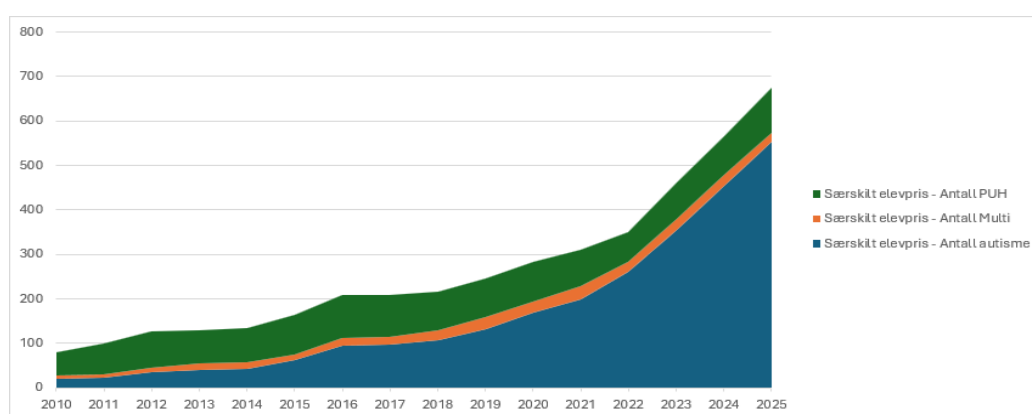
4. *Spesialpedagogiske samlinger for skoler:* Formålet med kursene er å styrke den spesialpedagogiske kompetansen i skolene knyttet til inkluderende praksis og spesialpedagogisk tilrettelegging i klasserommet. Høsten 2025 har temaene vært ITO og intensiv opplæring.
5. *Rammeverk for veiledning:* Målet med arbeidet er å styrke PP-rådgivere i å gi systematisk og forskningsbasert veiledning til skolene.
6. *Fagteam for tause, stille og engstelige barn:* PPT grunnskole Oslo tilbyr et byomfattende tiltak for barn og elever som har betydelige utfordringer med kommunikasjon og samspill i barnehage og skole.

ITO - finansiering

Ressurser til de byomfattende spesialtilbudene fordeles etter egen modell, med differensiert elevsats for ulike vansker. Midler til de ordinære grunnskolene fordeles gjennom ressursfordelingsmodellen for grunnskolen, og skal dekke kostnader knyttet til ITO for elever med vedtak om dette, med noen unntak. De ordinære grunnskolene mottar en særskilt elevpris for elever med diagnosen autisme, psykisk utviklingshemming og multifunksjonshemming, med vedtak om helhetlig vedtak om individuell tilrettelegging. Tildeling av særskilt elevpris er i dag differensiert etter trinn og vanske, og er som følger:

Sats	Barnetrinn	Ungdomstrinn
Autisme	713 000	866 000
Multifunksjonshemming	495 000	573 000
Psykisk utviklingshemming	364 000	483 000

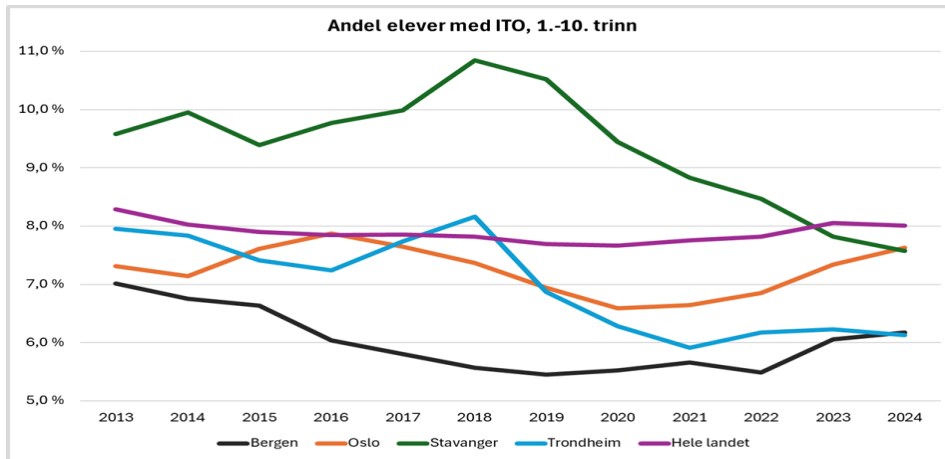
Da ordningen ble etablert i 2010, ble det avsatt 17,8 mill. til formålet. Antallet elever som omfattes av ordningen har siden dette hatt en kraftig vekst. I 2025 er det avsatt 373 mill. til ordningen, og i budsjett 2026 er det lagt inn en økning på 59 mill. Midlene som tildeles skolene er ikke øremerket tiltak knyttet til et enkelt barn, men inngår som en del av skolens budsjettramme.

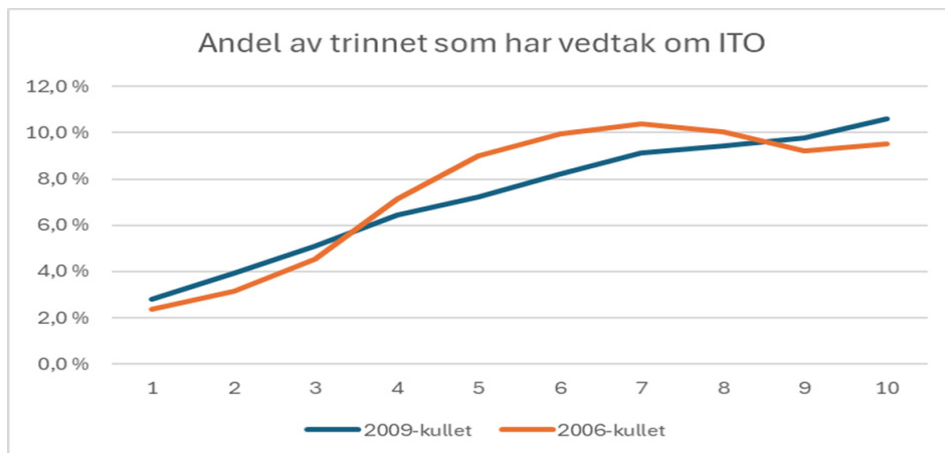
8. ITO i Osloskolen - utviklingstrekk

Omfang og utvikling over tid

Figuren nedenfor viser omfang av elever med ITO i Bergen, Oslo, Stavanger, Trondheim, sett opp mot hele landet. Skoleåret 2024-2025 hadde 7,6% av elevene på 1.-10. trinn i Oslo vedtak om ITO. Dette er tilsvarende andel elever med vedtak som Stavanger, men høyere enn Trondheim, og Bergen. Samtlige av byene ligger under det nasjonale snittet (8%). Utviklingen i Oslo har vært relativt jevn i perioden 2013-2024 (7,3% - 7,6%).

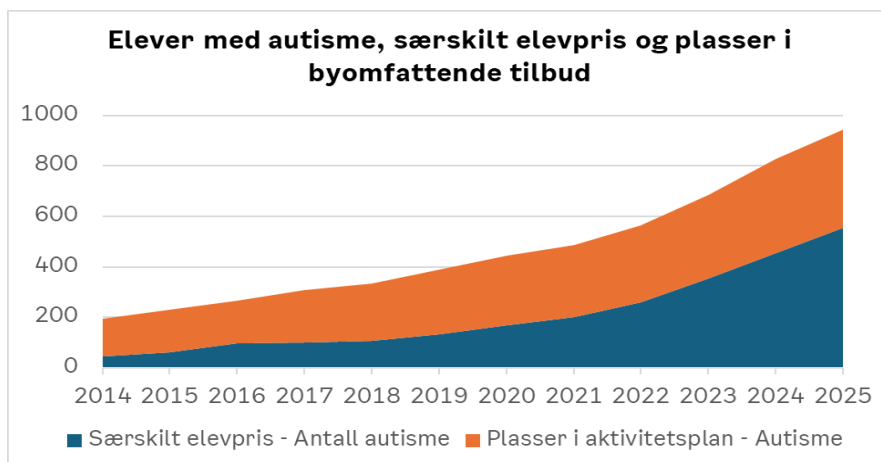

Andel elever med vedtak om ITO i Oslo er økende utover i skoleløpet. Figuren nedenfor viser utvikling for årskullene som gikk ut av grunnskolen skoleåret 2021/2022 og 2024/2025. I årskullet som startet på 1. trinn i høsten 2014 2,8% av elevene vedtak om ITO på 1. trinn, men 10,6% av kullet hadde vedtak om ITO på 10. Trinn, skoleåret 2024-2025.

Omfanget av ADHD og Autisme er økende i Oslo (FHI: 2025). Det er også flere andre grupper elever med omfattende behov som krever tett oppfølging fra skole og PPT, eksempelvis elever med regulerings-/atferdsvansker, språk- og kommunikasjonsvansker, psykiske helseplager og vegringsatferd. Søkningen til byomfattende tilbud for elever med psykisk utviklingshemming og multifunksjonshemming viser et relativt stabilt omfang av elever med disse vanskene. Ung i Oslo 2023 viste en nedgang i unge som oppgir at de sliter med psykiske plager, for første gang siden 2015, men det er for tidlig å se om dette er tilfeldig, eller uttrykk for en trend.

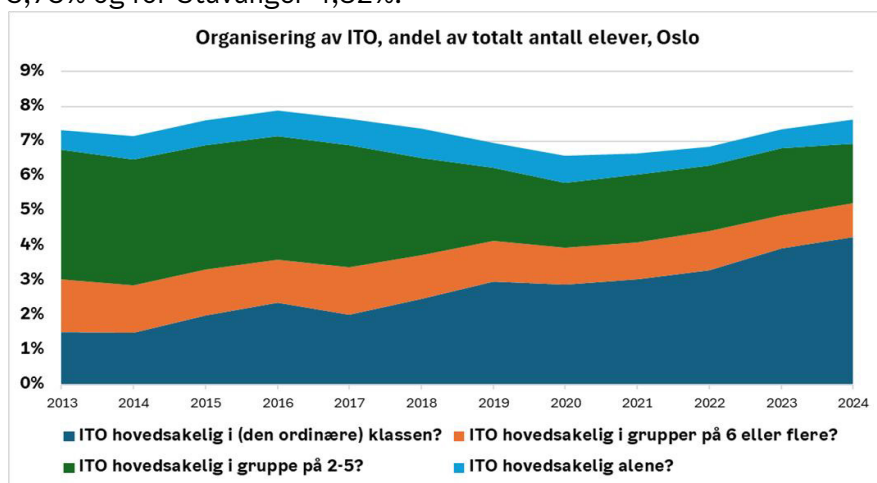
Tabellen nedenfor viser utvikling fra 2014-2025 i omfang av elever med autismediagnose i ordinære grunnskoler som utløser særskilt elevpris, og elever som går i byomfattende tilbud for elever med autismediagnose. Denne gruppen har økt fra 195 elever i 2014 til 946 elever i 2025.

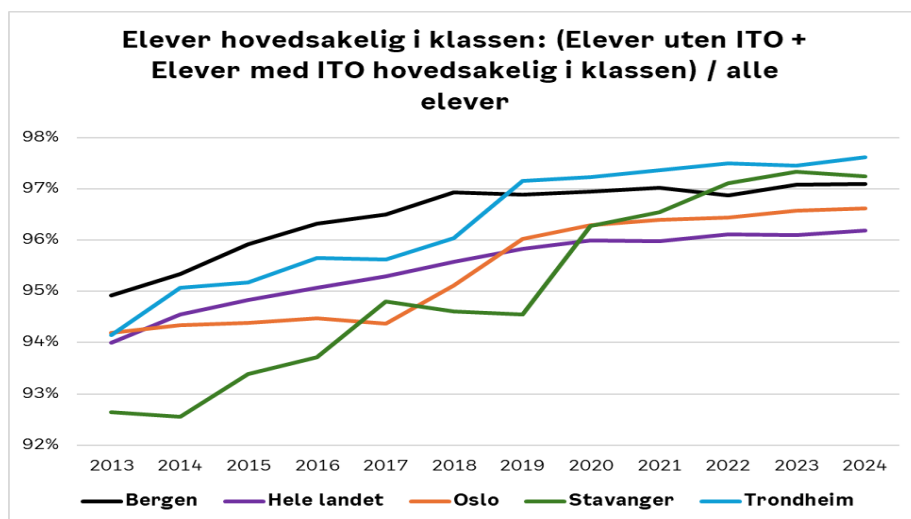
Oversikten gir ikke et fullstendig bilde over utviklingen i antall elever med autismediagnose i Oslo skolen. Særskilt elevpris omfatter elever med barneautisme og atypisk autisme. I diagnosemanualen ICD-10 som benyttes i Norge, inngår også flere undergrupper i samlebegrepet autismespekterforstyrrelse, b.la. Asperger syndrom og uspesifisert gjennomgripende utviklingsforstyrrelse. Elever med disse vanskene utløser ikke særskilt elevpris, og inngår dermed ikke i tallgrunnet. I ICD 11, som er den nye diagnosemanualen som forventes innført i Norge fra 2028/2029, er autismespekterforstyrrelse (ASF) definert som én samlet diagnose med spesifikasjoner, i stedet for flere undergrupper som i ICD-10. Dette innebærer at det etter innføring av ny diagnosemanual ikke vil være mulig å skille ut undergrupper innenfor autismespekteret.

Organisering av opplæringen til elever med ITO

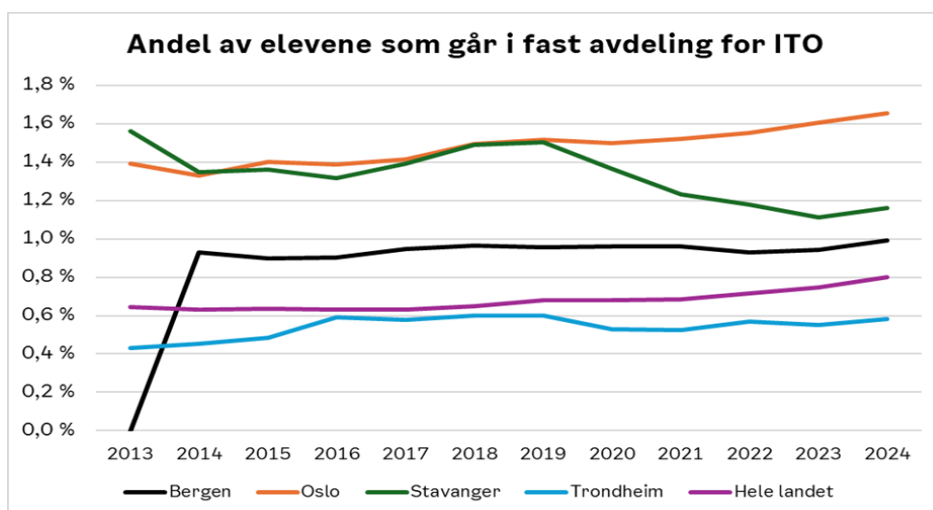
Et tydelig utviklingstrekk i Oslo er at en stadig større andel av elever med vedtak om ITO i hovedsak får denne opplæringen i den ordinære klassen. Andel av totalt antall elever som hovedsakelig mottar ITO i den ordinære klassen i Oslo har økt fra 1,51% i 2013 til 4,25% i 2024. Dette tilsvarer ca 56% av elevene med vedtak om ITO skoleåret 2024-2025. Tilsvarende tall for Trondheim er 3,75% og for Stavanger 4,82%.

Figuren nedenfor viser hvor mange elever totalt sett som primært får sin opplæring i klassen. Tallene er basert på tall fra Grunnskolenes informasjonssystem (GSI) over totalt elevtall i skolen, fratrukket elever med vedtak om ITO som hovedsakelig får opplæring i gruppe eller alene. Utviklingen for landet samlet sett, og for Oslo, Bergen, Stavanger og Trondheim, viser at en stadig økende andel elever får sin opplæring i klassen.

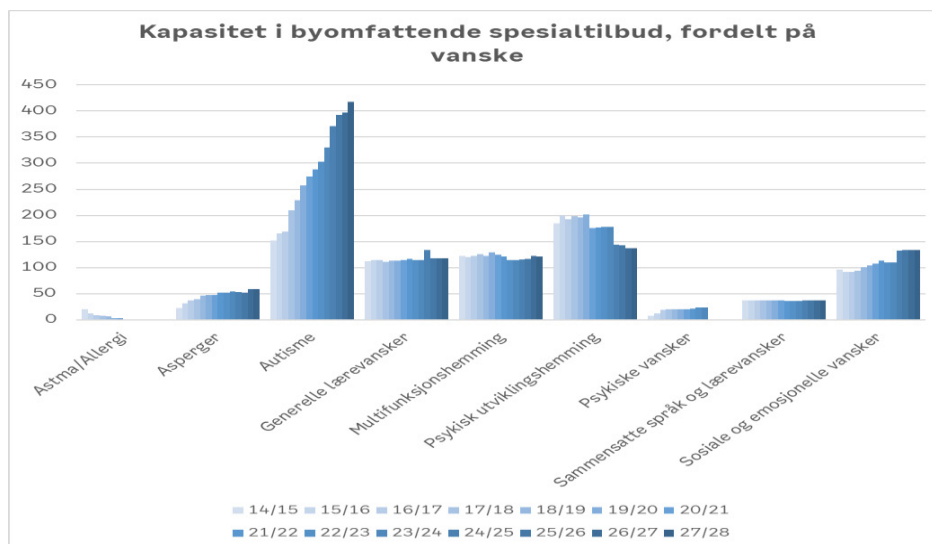

Samtidig som vi ser at andelen av elever med ITO som primært får sin opplæring i en ordinær klasse øker, ser vi også en prosentvis økning i andel av totalt antall elever i Oslo som går i faste avdelinger for ITO. Som figuren nedenfor viser, skiller Oslo seg her ut, sammenlignet med resten av landet, Bergen, Stavanger og Trondheim, som har en mer stabil og lavere andel elever i slike grupper. Tallene nedenfor baserer seg på skolenes rapportering, og omfatter plasser i byomfattende tilbud, i tillegg til lokale grupper for elever med ITO, meldt inn av skolene. PPT har foretatt en kartlegging av omfang av lokale grupper på skolene, og har anslått at det gis et slikt tilbud på 24 skoler til 112 elever. Totalt sett utgjør dermed samlet elevtall i faste grupper for elever med ITO rundt 1100 plasser, eller 1,65% av elevene i grunnskolen.

Kapasitet i byomfattende tilbud

Skoleåret 2025/2026 får 648 elever plass i byomfattende grupper. Oslo kommune har i tillegg 8 spesialskoler, med 345 elever skoleåret 2025/2026. Fra skoleåret 2014-2015 og frem til innværende skoleår er samlet kapasitet i byomfattende tilbud økt fra 757 til 993 plasser. Økningen i kapasitet har vært størst innenfor plasser til elever med autisme. Dette skyldes både etablering av nye plasser og omprioritering av eksisterende kapasitet til plasser for elever med autisme. Det er planlagt for en ytterligere økning i kapasitet de kommende skoleårene, fra dagens 993 plasser til 1023 plasser skoleåret 2027-2028.

Selv om kapasiteten i de byomfattende tilbudene er økt de siste årene, er kapasiteten langt mindre enn etterspørselen. Dette er en utvikling vi har sett over flere år. Skoleåret 2025/2026 fikk 51% av søkerne avslag på plass, jf. tabellen nedenfor. For elever med autisme fikk 60% av elevene avslag (159 av 267 søkere).

Søknader og avslag om inntak til byomfattende spesialtilbud												
Kategori	14/15	15/16	16/17	17/18	18/19	19/20	20/21	21/22	22/23	23/24	24/25	25/26
Søknader	414	424	459	485	481	439	459	426	476	512	585	540
Avslag	59	89	88	93	129	133	186	203	157	183	251	274
Innvilget	355	335	371	392	352	306	273	223	319	329	334	266
Andel avslag	14 %	21 %	19 %	19 %	27 %	30 %	41 %	48 %	33 %	36 %	43 %	51 %

Ansattes kompetanse

Videreutdanning i spesialpedagogikk for lærere

Tabellen nedenfor viser utvikling i innvilgende søknader om videreutdanning spesialpedagogikk i Oslo skolen fra 2018-2025. Utviklingen viser en kraftig økning i antall innvilgende stipend til videreutdanning i spesialpedagogikk, primært gjennom statlig stipendordning for videreutdanning. I 2025 ble det understreket i utlysingsbrevet til skolene at Utdanningsetaten ville prioritere søknader om videreutdanning innen spesialpedagogikk.

År	Kommunal stipendordning	Statlig stipendordning	Sum
2018	21	Ingen tilbud	21
2019	17	15	32
2020	25	14	39
2021	35	19	54
2022	30	19	49
2023	34	39	73
2024	16	71	87
2025	10	93	103

Andre yrkesgrupper

Ny opplæringslov gir hjemmel til at personer med universitets- og høyskoleutdanning som gjør dem særlig egnet til å ivareta elevens behov kan ha ansvar for, og gjennomføre, ITO.

Denne ansattgruppen spiller en viktig rolle i å tilrettelegge for elever med omfattende behov for tilrettelegging. De bidrar med en spisskompetanse mange lærere ikke har, og jobber med veiledning, gjennomføring og oppfølging av ITO.

I Osloskolens stillingsstruktur brukes miljøterapeut med høyere utdanning både for ansatte som jobber forebyggende på systemnivå og for ansatte som følger opp ITO for enkeltelever. Det er ikke mulig å skille mellom disse bruksområdene i HR-systemet. Utdanningsadministrasjonen har veiledet skolene om å bruke stillingskoden miljøterapeut for ansatte som ikke er kvalifisert for lærerstilling, men som skal undervise elever etter vedtak om ITO. Per 13.10.2025 var det 280 ansatte / 246 årsverk miljøterapeuter i Osloskolen.

Tabellen nedenfor viser andel ansatte i som gir individuelt tilrettelagt opplæring, fordelt på utdanning. Oslo skiller seg i liten grad fra resten av landet mht. andel av ansatte som gir ITO med lærerutdanning eller annen relevant universitets- eller høyskoleutdanning.

Andel ansatte som gir ITO, som har denne utdanningen - Skoleåret 2024/2025			
Kommune	Oppfyller kompetansekravene for å bli tilsatt i lærerstilling	Universitets- eller høyskoleutdanning som gjør de særlig egna til å ivareta elevens behov	Annen bakgrunn
Bergen	91 %	8 %	1 %
Oslo	82 %	13 %	4 %
Stavanger	82 %	13 %	5 %
Trondheim	79 %	16 %	5 %
Hele landet	84 %	12 %	5 %

9. ITO i Osloskolen - hovedutfordringer

I 2022 ble det igangsatt en gjennomgang av spesialundervisningen i Osloskolen. Den første milepælen i arbeidet var en rapport fra Norconsult som ble lagt frem i januar 2023, som bl.a. peker på utfordringer knyttet til kompetanse, organisering og finansiering. Norconsult anbefaler at Oslo kommune viderefører en ambisjon om et godt tilrettelagt og inkluderende

opplæringstilbud i ordinære skoler, og oppsummerer sine anbefalinger og forslag til forbedringer i tre hovedområder:

Kompetanseutvikling

Mangel på spesialpedagogisk kompetanse, og særlig ansatte med både slik kompetanse og undervisningskompetanse fremheves som en utfordring. Det blir blant annet vist til at få lærere fra Osloskolen får innvilget videreutdanning i spesialpedagogikk og at Osloskolens omfang av byomfattende tilbud, kan gjøre det vanskelig for ordinære skoler å tiltrekke seg slik kompetanse. Flere skoler etterlyser kompetanseutvikling knyttet til elever med atferdsutfordringer, og etterspør mer systematisk kompetanseheving og veiledning fra PPT og de byomfattende tilbudene.

Organisering og samhandling

Til tross for at det er utarbeidet en rekke standarder, rutiner og samarbeidsavtaler, peker Norconsult på at samhandling mellom ulike støttetjenester, og mellom skole og bydelstjenester er komplisert. UDE har ikke en egen samarbeidsavtale med spesialisthelsetjenesten.

Norconsult peker på at det systemrettede arbeidet til PPT får lite oppmerksomhet, og at dette blant annet kan skyldes manglende styringssignaler og uklare forventningsavklaringer mellom skole og PPT. Både skole og PPT ønsker mer tilstedeværelse på skolene. Norconsult understreker at PP-rådgiverens rolle som kontaktperson er viktig for å styrke samarbeidet mellom PPT og skole. Når denne rollen fungerer godt, kan PPT også bli en strategisk partner for rektorene i arbeidet med inkludering, kompetanseutvikling og skoleutvikling.

Manglende areal og plass i de ordinære skolene fremheves som en hemmer for inkludering. Det blir blant annet vist til at Oslo har avsatt mindre areal til klasse og grupperom enn Bergen og Trondheim.

Finansiering og likeverdig tilbud

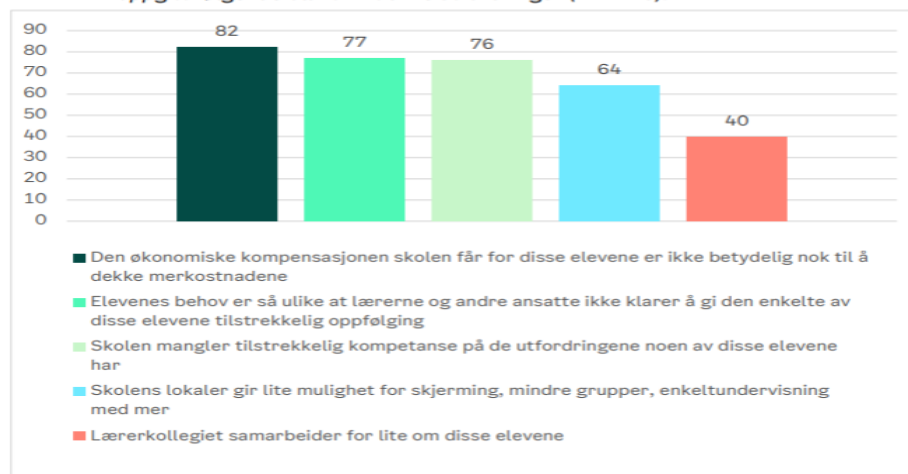
Med bakgrunn i lovverkets intensjon om at elevens behov for spesialundervisning, ikke årsaken til behovet, skal ligge til grunn for vedtak om spesialundervisning, stiller Norconsult seg kritisk til at ressurser til særskilt elevpris fordeles på bakgrunn av diagnose. Det blir blant annet pekt på at flere skoler opplever det krevende å gi et forsvarlig tilbud til elever med store atferdsutfordringer, som de ikke mottar særskilte midler til. Det blir også pekt på at en modell basert på diagnoser kan bidra til et økt diagnosefokus i Osloskolen, og potensielt også kan bidra til et økt press på PPT til å skrive mer omfattende sakkyndige vurderinger.

Som en oppfølging av Norconsults rapport leverte UDEs i mai 2023 sine anbefalinger og vurderinger knyttet til videre oppfølging av spesialundervisningen i Osloskolen. Hovedanbefalingen til Utdanningsetaten var at Oslo kommune bør videreføre en balansert tilnærming hvor det satses på å videreutvikle de ordinære tilbudenes forutsetninger for å tilrettelegge for elever med behov for særskilt tilrettelegging, samtidig som kapasiteten i spesialiserte tilbud økes.

UDE foreslo tiltak og oppfølging knyttet til en rekke ulike områder, blant annet kompetanseutvikling, revisjon av standarder og prosedyrer, tiltak for å øke kapasiteten i byomfattende tilbud og tiltak. Det ble også foreslått å igangsette en utredning av ny innretning av den særskilte elevprisen. De fleste av tiltakene i UDEs rapport er fulgt opp eller under oppfølging.

Som en oppfølging av *Kommunerevisjonsrapport 7/2021 Kvalitet i spesialskole og spesialgruppe*, foretok Kommunerevisjonen en kartlegging av tilbudet til elever i grunnskolen med vedtak om spesialundervisning i alle fag og alle timer i ordinære skoler. 65% av rektorene som deltok i undersøkelsen mente at skolen hadde mulighet til å sikre en god skolehverdag for elever med omfattende behov for ITO. Undersøkelsen pekte samtidig på mange av de samme utfordringene som fremheves i Norconsults rapport. Som figuren nedenfor viser, oppgir rektorene finansiering, kompleksitet i utfordringer, manglende kompetanse og egenskaper ved skolebygget som sentrale utfordringer i arbeidet med å tilrettelegge for elever med særskilte utfordringer.

Figur 3 Særskilte utfordringer for skolens tilbud til disse elevene, antall rektorer som har oppgitt følgende blant inntil fire utfordringer (N = 126).

Note: Rektorenes svar på Kommunerevisjonens spørreundersøkelse

Manglende økonomisk kompensasjon til å dekke merkostnadene ved utformingen av tilbudet til elevene med omfattende behov for ITO fremheves av 82 av rektorene (65%) som en særskilt utfordring. Kompetanse blant de ansatte ble også fremhevet som en særskilt utfordring. I tillegg peker om lag halvparten av rektorene på utfordringer knyttet til skolebyggets utforming. Det fremkom videre at et stort flertall av rektorene oppfattet at skole-hjem samarbeidet fungerte godt, og at 58% av rektorene var tilfredse med skolens samarbeid med PPT om utforming av tilbudet til elevene. En fjerdedel av rektorene oppga å ikke være tilfreds med samarbeidet med bydelens tjenester.

Rambøll (2025) har på oppdrag fra byrådsavdelingen gjennomført en kunnskapsoppsummering som har sett på sentrale elementer i et godt skoleeierskap, og vurdert hvordan Oslo kommune utøver sitt skoleeierskap. Noen utfordringer som fremheves i rapporten er et behov for å knytte den spesialpedagogiske kompetansen tettere på skolene, manglende kapasitet i byomfattende tilbud, utfordringer med å håndtere elever med spesielle behov, og utfordringer knyttet til bygningsmessig tilrettelegging.

10. Tre hovedutfordringer

Basert på hovedfunnene i Norconsults rapport, samt gjennomgang av annet relevant forsknings- og utredningsarbeid, har vi identifisert følgende *tre hovedutfordringer*, som vil legges til grunn for det videre arbeidet med strategien:

1. Skolene klarer ikke å tilrettelegge opplæringen godt nok for elever med omfattende behov individuelt tilrettelagt opplæring

Dette skyldes blant annet:

- At de ordinære skolene mangler nødvendig kompetanse knyttet til ulike vansker og tilretteleggingsbehov.
- Utfordringer i samhandlingen mellom skolen og ulike støttetjenester som PPT og BUP. Skolene uttrykker behov for mer veiledning og økt tilstedeværelse fra PPT.
- Manglende forståelse for at de aller fleste elever skal, kan, og bør inngå i et inkluderende fellesskap på nærskolen, og vil profitere på det, både faglig og sosialt.

2. Kapasiteten i byomfattende tilbud er betydelig lavere enn etterspørselen, og mange skolebygg gir dårlige forutsetninger for fysisk tilrettelegging

Dette skyldes blant annet:

- En kraftig vekst i søkning til byomfattende tilbud for elever med autisme
- At foresatte ikke opplever nærskolen som et tilfredsstillende alternativ.
- At en del ordinære skolebygg mangler tilgjengelig areal som kan benyttes til skjerming og tilrettelegging for elever med særskilte behov.

3. Særskilt elevpris kan oppfattes lite treffsikker og kan bidra til økt fokus på diagnose fremfor elevens faktiske hjelpebehov

Dette skyldes blant annet at:

- Skolene har elever med ressurskrevende tilretteleggingsbehov som ikke faller inn under de tre diagnosene dekket av særskilt elevpris.
- Særskilt elevpris kan bidra til et økt fokus på diagnose, og økt press på PPT til å skrive mer omfattende sakkyndige vurderinger.
- Økt fokus på utredning og sakkyndig vurdering kan gå på bekostning av PPTs evne til å jobbe forebyggende og tett på skolene.

11. Foreløpig vurderinger

Strategiens hovedfokus vil rette seg mot å styrke de ordinære skolenes forutsetninger for å tilrettelegge for elever med særskilte behov. Det er en prioritering i tråd med nasjonale føringer og byrådets politikk, jf. Meld st. nr. 6 (2019-2020), hvor det fremheves at alle elever skal kunne inkluderes i den ordinære opplæringen, og Hammersborgerklæringen hvor det understrekes at alle elever skal få god tilpasset opplæring uansett forutsetninger og behov.

Følgende tre overordnede innsatsområder/veivalg vil legges til grunn for det videre arbeidet med strategien: *Kompetanse og samhandling, kapasitet og bygningsmessige forutsetninger, og finansiering.*

1. Kompetanse og samhandling

Det er en økning i antall lærere som tar videreutdanning i spesialpedagogikk i Osloskolen. Samtidig er manglende kompetanse er en kjerneutfordring i arbeidet med å sikre en god oppfølging av elever med ITO. Norconsults rapport (2023) viser at ansatte i Osloskolen opplever manglende spesialpedagogisk kompetanse som et viktig hinder for å lykkes med inkluderende opplæring. En undersøkelse i regi av Utdanningsnytt (2025) påpekte at 43% av lærere i Norge mener de mangler kompetanse om tilrettelegging for elever med autisme.

Det kan være aktuelt å jobbe langs flere spor for å styrke den spesialpedagogiske kompetansen i Osloskolen, både gjennom lokale kompetansetiltak, veiledning/støtte til skolen og gjennom prioritering av videreutdanning i spesialpedagogikk. I arbeidet med strategien er det innhentet kunnskap og erfaringer fra forskning og praksis i andre byer/land, med sikte på eventuell utprøving av nye metoder for organisering av opplæringen for elever med ITO i Osloskolen.

Samhandlingen med skole, PPT, bydelenes tjenester og spesialisthelsetjenesten/BUP er fremhevet som en utfordring både i Oslo og nasjonalt, jf. Norconsults rapport (2023), Nordahl-utvalgets rapport (2018) og Autisme og Tourettesutvalget rapport (NOU:2020:1). Ofte handler utfordringen om manglende kunnskap og forståelse for roller og kompetanse, og uklare forventninger til hva den enkelte kan, skal og bør bidra med i arbeidet med å sikre en helhetlig oppfølging av eleven.

Det kan være aktuelt å jobbe langs flere spor for å styrke samhandlingen mellom skolene og relevante tjenester i oppfølgingen av elever med ITO, blant ved å gjennomgå rutiner og praksis knyttet til etablerte samhandlingsarenaer som skolens ressursteam og utvidet ressursteam, vurdere behov for nye samarbeidsavtaler/samhandlingsrutiner, og vurdere behov for å tydeliggjøre forventninger og føringer gjennom styringssignaler.

2. Kapasitet og bygningsmessig tilrettelegging:

Norconsult (2023) påpeker at mangel på tilrettelagte lokaler og uteområder kan være et hinder for inkludering og tilrettelegging i ordinære skoler. I oppfølging av strategien vil det være aktuelt å vurdere tiltak for å sikre bedre fysisk tilrettelegging for elever med ITO, eksempelvis ved å se på hvordan fremtidig elevtallsutvikling kan påvirke forutsetningene for fysisk tilrettelegging for elever med ITO i ordinære skoler.

For noen elever vil inkludering i et fellesskap i et byomfattende tilbud være det beste alternativet. Tross kapasitetsøkning i byomfattende tilbud de siste årene, fikk over 50% av søkerne avslag innværende skoleår. I oppfølging av strategien vil det legges opp til å videreutvikle og øke kapasiteten i byomfattende tilbud i tråd med de vedtatte planer for dette.

Kapasiteten i byomfattende tilbud har vært økende de siste årene. I skolebehovsplanen 2026-2045 er det vedtatt endringer i skolestrukturen, noe som vil gi ytterligere økt kapasitet i byomfattende tilbud fra 2027/2028. Omfanget av disse endringene avklares i løpet av 2026. Som en oppfølging av avtalen mellom bystyregruppene til Høyre, Venstre, Fremskrittspartiet og KrF knyttet til skolebehovsplan for 2026-2045, skal byrådet legge frem en plan for spesialplasser, senest i løpet av 2026.

3. Finansiering

Det er foretatt utredninger knyttet til særskilt elevpris i flere omganger, både av eksterne aktører og UDE. Utredningene tydeliggjør behov for ny innretning av ordningen. Hovedutfordringen ved dagens særskilte elevpris, påpekt fra mange hold, er at ordningen oppleves som lite treffsikker, fordi skolene har mange elever som krever tett oppfølging, med andre vansker enn de tre diagnosene omfattet av ordningen.

Som ledd i arbeidet med strategien jobbes det med å vurdere ny innretning av særskilt elevpris, hvor tildeling baseres på elevens hjelpebehov, uavhengig av diagnose.

Kilder

- Folkehelseinstituttet (2025): *Rapport 2025 – Temautgave av Folkehelse rapporten 2025 – barn og unges psykiske helse.*
- Graham et.al: 2024: *Inclusive Education for the 21st Century Theory, Policy and Practice.* London: Routledge
- Graa Andreasen m.fl. (2022) Støtte, støttebehov og elevresultater Delrapport 1. Inkluderende læringsmiljøer og specialpedagogisk bistand, VIVE – Viden til Velfærd Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd
- Kommunerevisjonen rapport 7/2021: *Kvalitet i spesialscole og spesialgruppe*
- Kommunerevisjonen (2022): *Kartlegging av tilbudet til elever med omfattende spesialundervisning i de ordinære grunnskolene*, Kontrollutvalgets sak 15/22, datert 01.03.2022.
- Meld. St. 6 (2019–2020): *Tett på – tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO*
- Norconsult (2023): *Kunnskapsoppsummering av spesialundervisning – en gjennomgang av spesialundervisningen i Osloskolen*
- Nordahl, T m.fl. (2018): *Inkluderende fellesskap for barn og unge. Ekspertgruppen for barn og unge med behov for særskilt tilrettelegging.* Bergen Fagbokforlaget.
- Nordahl, T. (2015). *Hjem og skole. Hvordan skape et bedre samarbeid?* Oslo: Universitetsforlaget.
- NOU 2020:1: *Tjenester til personer med autismespekterforstyrrelser og til personer med Tourettes syndrom*
- PPR i Aarhus Kommune (2019): Evaluering af Nest i Aarhus 2015-2019
- Rambøll (2025): *Videreutvikling av skoleeierrollen i Oslo kommune*
- Salamanca Statement and Framework for Action on Special Needs Education: Salamanca_Statement_1994.pdf
- Utdanningsnytt (2025): Stor auke i antall barn med autisme: 4 av 10 lærarar seier dei ikkje kan nok for å følge dei opp
- Statped (2022): Hva er inkludering?
- Øen (2021): Inkluderende praksis i møte med utfordrende atferd, bedre skole 4/2021
- Keles et. Al (2023): Kartlegging av nordisk forskning på inkludering av elever med særskilte behov